

3. Гусейнов А.А. Этика Аристотеля / А.А. Гусейнов. – М. : Знание, 1984. – 64 с.
4. Кашников Б.Н. Концепция общей справедливости Аристотеля: Опыт реконструкции / Б. Н. Кашников // Этическая мысль. – 2001. – Вып. 2. – С. 89–117.
5. Кечекьян С.Ф. Учение Аристотеля о государстве и праве / С.Ф. Кечекьян. – М.–Л. : Изд-во АН СССР, 1947. – 222 с.
6. Платон. Апология Сократа/ Платон // Диалоги. URL: <http://psylib.org.ua/books/plato01/01apols.htm/>
7. Платон. Держава / Платон; [пер. з давньогр. Д. Коваль]. – К. : Основи, 2000. – 355 с. URL: <http://litopys.org.ua/plato/plat.htm/>
8. Редкин П. Г. Из лекций по истории философии права в связи с историей философии вообще: в 7 т. / П. Г. Редкин – С.-Петербург : Типография М. М. Стасюлевича, 1889-1891. – Т. 3. – 1890. – 479 с.
9. Трубецкой С. Н. Курс истории древней философии / С. Н. Трубецкой; общ.ред. и вступ. ст. М.А. Маслина. – М. : Владос, 1997. – 575 с.
10. Философский словарь Владимира Соловьева / В. С. Соловьев; сост. Г. В. Беляев. – Ростов-н/Д : Феникс, 1997. – 464 с.и зі свокорисливістю [4, с. 91–92].

Юринець Юлія Леонідівна,

професор кафедри конституційного і адміністративного права Національного авіаційного університету, доктор юридичних наук, професор;

Сопілко Ірина Миколаївна,

декан юридичного факультету Національного авіаційного університету, доктор юридичних наук, професор;

Белкін Леонід Михайлович,

адвокат, кандидат технічних наук, старший науковий співробітник

ДЕКОМУНІЗАЦІЯ В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ВОЄН

У сучасному світі свобода слова, яка вважається вищою цінністю демократичного суспільства, стараннями архітекторів інформаційних воєн перетворюється на грізну зброю ворожих впливів – інформаційну зброю. Інформація, подана певним чином, може змінювати поведінку людей, нав'язувати їм цілі, які об'єктивно не входять в число їх інтересів. Поширеним засобом використання інформації з метою цілеспрямованого впливу на свідомість людей та соціуму є пропаганда.

Найбільш небезпечною складовою частиною пропаганди є інформаційно-психологічний вплив. За висновками В.Г. Криська,

психологічний вплив такого виду ставить своєю основною метою формування певних ідеологічних (соціальних) ідей, поглядів, уявлень, переконань, одночасно воно викликає у людей позитивні або негативні емоції, почуття і навіть бурхливі масові реакції. Цілями психологічної війни можуть бути: ослаблення морального духу особового складу збройних сил і цивільного населення противника; схилення їх до відмови від участі в бойових діях; створення передумов для досягнення намічених військово-політичних цілей з мінімальними людськими і матеріальними витратами [1]. Професор М.В. Маркова зазначає, що інформаційно-психологічний вплив може викликати зрушення в цінностях, життєвих позиціях, орієнтирах, світогляді особистості. Такі зміни зумовлюють вияви девіантної антисоціальної поведінки й становлять небезпеку вже для суспільства й держави [2, с. 7].

В загальнотеоретичному розумінні декомунізація є теоретична і практична діяльність, спрямована на відмову від комуністичних ідеалів, на усунення комуністичної ідеології з усіх сфер життя суспільства [3]. Декомунізації необхідно розглядати через призму інформаційно-психологічної війни. Артефакти комуністичного минулого (пам'ятники, топоніміка, героїка, свята) були покликані створювати міф про безальтернативність комуністичного розвитку, правильності «єдино вірного» вчення Маркса-Енгельса-Леніна-Сталіна, сакральності рішень комуністичних вождів. А з нього (міфу) вже слідували необхідні соціальні установки, правила поведінки і обряди, норми моралі. Громадяни СРСР жили в цьому символічному, а не реальному світі, у них як би було атрофовані індивідуальне мислення і розуміння, воно було замінено колективним, створеним інформаційним і віртуальним просторами. Засилля ідеологічно навантажених радянських артефактів в Україні, яка декларує демократичний розвиток і подолання радянського минулого, зумовило б збереження дуалізму в політичній культурі українців.

Міф як засіб інформаційно-психологічного впливу існував з древніх часів. Відповідно міфотворчість – найважливіше явище в культурній історії людства. Людині в усі часи було необхідно певне розуміння навколишнього світу і свого положення в ньому. Вона не могла жити і діяти без внесення твердого порядку в свої уяви про реальність. Це рятівне «знання» давала і дає загальноновизнана версія міфу. А з нього вже слідували необхідні соціальні установки, правила поведінки і обряди, норми [4, с. 11, 15].

Відомий радянський та американський скульптор Ернст Неізв'єстний наголошував: «Ленін не був дурнем, коли ... радянська влада здійснювала план монументальної пропаганди. Він намагався створити радянську міфологію, у чому був великим розумником. Ще до приходу Гітлера до влади було створено найпотужнішу, нехай діявольську, міфотворчість, що включає знаки, обряди, ходи, жести, вчинки».

Ярина Ясиневич, член ради Реанімаційного пакету реформ, вважає, що відмова від декомунізації, якби вона відбулася, несе загрозу використання пропаганди радянського тоталітарного режиму в сучасній політичній боротьбі і у воєнних діях. Це як маркер. Люди використовують комуністичні символи для того, щоб позначати, хто свої. У даному випадку позначання «хто свої» – це позначання ворога. Заборона присутності в публічному просторі тих символів означає питання безпеки, у тому числі безпеки нас і наших дітей на наших вулицях, у парках.

У цьому ж сенсі Г. Почепцов також зазначає, що гібридна війна проти України в її інформаційному варіанті також була покликана **активувати радянську ідентичність**, яка успішно відновлена і утримується Росією у себе. До речі, в рамках цієї ідентичності Росія ніяк не могла бути ворогом України, оскільки в ній Росія і Україна завжди подавалися як народи-брати. Тому в рамках України було виділено неправильний блок (фашисти, хунта), на який і був направлений удар пропаганди. Така модель дозволяє вибудувати пропаганду у вигляді захисту українського народу як «правильних» українців проти українців «неправильних» [5].

У резолюції ПАРС № 1652 (2009) від 29.01.2009 підкреслено, для того, щоб дозволити окремим державам – членам Ради Європи покласти край суперечностям щодо свого недавнього минулого, Європа повинна однозначно відкинути і беззастережно засудити всі форми диктаторських режимів, такі як націонал-соціалізм, фашизм і тоталітарний комунізм. При цьому в резолюції Асамблея «вважає за необхідне» провести відмінність між військовими похованнями, з одного боку, і пам'ятниками перемоги, зведеними для прославлення тоталітарних режимів або колишніх окупаційних сил або, принаймні, сприймаються як такі більшістю населення, з іншого боку.

У дисертації [6] наголошується, що між пам'ятниками і суспільством постійно існує не завжди видимий зв'язок. Пам'ятники, будучи частиною історико-культурного середовища, в якій живе і розвивається людина як соціальна особистість, вже фактом свого фізичного існування впливають на її знання про минулу історію і культуру і тим самим – на формування її світогляду. Уже в далекій давнині влада прекрасно усвідомлювала велику емоційну силу ідеологічного впливу історичних реліквій і монументальних споруд на психіку і свідомість людей. На зорі цивілізації в ранніх державах історичні реліквії були оголошені святинами і використовувалися владою з метою згуртування суспільства навколо культивованих нею ідей. На монументальну пропаганду не шкодували коштів.

Таким чином, наявність пам'ятників тоталітарної доби антиукраїнського змісту гальмує звільнення від тоталітарної ідеології та перешкоджає зміцненню проукраїнської ідеології.

Аналогічно і з топонімічними назвами. Як зазначає В. Пахолок, в політичному дискурсі використання топонімів традиційно виконує функцію ідеологічно навантажених знаків [6, с. 234]. Разом з тим слід мати на увазі, що формування і підтримка особливої ідеологізованої мови є ефективним засобом пропаганди, що дозволяє створити певну картину соціальної дійсності. Мова може бути використаний для спотворення інформації в цілях контролю за свідомістю і поведінкою людей. Маніпулювання мовою стає найважливішим засобом впливу на суспільну свідомість [7, с. 8]. Сприяти подоланню мовного спадщини тоталітарного минулого – значить сприяти звільненню людини від психологічної ролі гвинтика державної машини і радянсько-тоталітарної політичної системи.

Список використаних джерел

1. Крысько В.Г. Секреты психологической войны (цели, задачи, методы, формы, опыт). Минск. 1999. 86 с.
2. Маркова М.В. Інформаційно-психологічна війна: медико-психологічні наслідки та стратегії протидії. *Проблеми безперервної медичної освіти та науки*. 2016. № 4. С. 6–10.
3. Яценко Н.Е. Толковый словарь обществоведческих терминов. Санкт-Петербург: Лань, 1999. 524 с. – (Учебники для вузов).
4. Сулейманова Ш.С., Назарова Е.А. Информационные войны: история и современность: Учебное пособие. Этносоциум. 2017. 90 с.
5. Почепцов Г. Гибридно-информационная война: основные характеристики. MediaSapiens. 03.04.2016. URL: <https://ms.detector.media/mediaanalitika/post/16826/2016-06-19-gibridno-informatsionnaya-voina-osnovnye-kharakteristiki/>
6. Кулемзин А.М. Охрана памятников в России как историко-культурное явление: дис... д-ра культурол. наук. Томск, 2001. 403 с. URL: <http://www.dissercat.com/content/okhrana-pamyatnikov-v-rossii-kak-istoriko-kultur.№e-yavlenie>
7. Пахолок В.М. Декомунізація топонімів у стратегії формування політичних цінностей та зміцненні гуманітарної безпеки України. *Держава і право*. 2020. Вип. 87. С. 233–243.
8. Купина Н.А. Тоталитарный Язык: словарь и речевые реакции. 2-е изд., испр. и доп. Екатеринбург. Изд-во Урал. Ун-та, 2015. 143 с.